



SAMENVATTING

Gemeente Den Haag  
Donderdag 6 september 2012  
NIEUWE KERK aan het Spui

## TALENT IS WOEKEREN MET TEGENSTRIJDIGHEDEN

Het gaat ons goed in Nederland, ondanks alle communicatie over de crisis. Voor talent hebben wij bijna onbegrensde mogelijkheden en toch presteert Nederland matig vergeleken met andere EU landen. Uit sommige onderzoeken blijkt een relatief hoge score, zoals heel recent nummer 4 op de internationale concurrentiepositie, maar op tal van andere deelgebieden, bijvoorbeeld op gebied van kennistransfer in nieuwe producten scoort Nederland op een 17<sup>de</sup> plaats. Duitsland is nummer 1. EU Commissaris Olli Rehn maant Nederland meer te investeren in fundamenteel onderzoek en topkwaliteit van kennis en opleidingen. Is dit een momentopname en valt het allemaal in de werkelijkheid nog wel mee, of is het structureel? Een bikkelarde waarheid? Ontkennen van een negatieve ontwikkeling of een minder sterke positie is een logische, bijna natuurlijke reactie in een cultuur waar uitblinken en presteren niet hoog in het vaandel staat. Laten wij eens wat observaties op een rij zetten en dan conclusies trekken.

Eerst een paar begrippen:

Talent is leerpotentie. Als het niet actief wordt aangesproken gaat het gemakkelijk verloren.

Hoogbegaafd (circa 3% van de bevolking) zijn mensen met een IQ van plus 130, maar dat is niet genoeg om ergens in te excelleren. Naast een bovengemiddelde intelligentie, moet er sprake zijn van doorzettingsvermogen, creativiteit en strategisch navigeren (kansen en mogelijkheden zien en aanpakken). Bovengenoemde eigenschappen werken accumulerend, zeker als de betreffende persoon opgroeit in een stimulerende omgeving, over goede manieren en een prettig zelfvertrouwen beschikt.

Een expert is iemand die van een specifiek domein alle denkbare fouten heeft gemaakt en zo snel overzicht heeft. Het zijn in de eerste plaats patroonherkenners. Een expert hoeft niet over een superieur geheugen te beschikken. Expert wordt je door oefening. Volgens een vuistregel door iets 10.000 uur te doen, 10 jaar lang 20 uur in de week. (zie: Anders Ericsson)

Wij hebben het over 100% van de bevolking, in principe heeft ieder individu ergens talent voor. Superieur geheugen is zeldzaam, maar oefenen met iets wat je leuk vindt kan iedereen. Het moet alleen worden gezien, ontdekt en ontgonnen. Gelukkig zijn er ook mensen getalenteerd in het ontsluiten van andermans talenten. Dat is pas veel waard.



Talent is een positief gegeven, niemand wijst dat bewust af, maar talentontwikkeling is een heel ander verhaal en vraagt een andere aanpak:

- ouders benadrukken ‘als jij later maar gelukkig wordt’, ‘was het leuk op school?’ i.p.v. ‘wat heb je vandaag geleerd?’
- beleid richt veel energie op zwakke scholen en voortijdig schoolverlaten
- wij komen veelal voort uit een calvinistische cultuur van gelijkwaardigheid (niet boven het maaiveld uit willen en mogen komen)
- opvallen door cognitieve prestaties is al snel ‘wijsneuzerig’
- iemand die erg gedreven is wordt eerder als ‘vakidioot’ af geserveerd dan bewonderd
- in groepen: “de besten verpesten het voor de rest”, worden de uitblinkers geïsoleerd, apart gezet, mogen even niet meedoen
- in de geformaliseerde samenleving zijn regels veelal belangrijker dan ‘wat goed of beter is’. De diploma eisen halen is goed genoeg.
- vrijheid is een groot goed, maar bijna 100% van de jongeren is in eerste instantie meer gebaat bij een duidelijke structuur
- de straatcultuur heeft grote invloed op de onzekere jongeren en dicteert wat wel en wat niet ‘cool’ is: ‘je best doen voor aardse zaken is niet cool’. Bling, bling van glimmende metalen is goed, blink, blink van uitblinken moet snel worden onderdrukt.

Kinderen die veel stress ervaren kunnen zich niet goed ontwikkelen, een deel van hun werkgeheugen wordt door angsten (zie: Jelle Jolles) in beslag genomen. Dank zij zeer recente technieken van het bestuderen van levende, functionerende hersenen weten wij hoe flexibel en plastisch de hersenen van jonge kinderen zijn. Eigenlijk wisten velen van ons het al, maar nu is het bewezen en hoeven wij er niet meer zo over te debatteren. De hersenen maken verbindingen (synopsen) wanneer de natuurlijke nieuwsgierigheid wordt geprikkeld. Een rolmodel, ouders, familielid of docenten spelen een rol die sterk is onderschat. Er ontstaat ook een proces van snoeien van verbindingen. Als je dit aan het toeval of de grillen van een jongeling, binnen een gemakzuchtige cultuur, overlaat zal het talent zich doorgaans niet sterk ontwikkelen.

Het manlijk brein wijkt sterk af van het vrouwlijk brein, lange tijd eiste politiek- en wetenschappelijk correct gedrag om een andere zienswijze, man-vrouw verschillen zouden uitsluitend aan seksistische opvoedingspatronen te wijten zijn. Van 6 weken na de conceptie worden manlijke hersencircuits anders gevormd dan vrouwlijke (zie: Elsevier 4/8/2012). Het hormoon testosteron zorgt bij mannen voor een accent op competitie, fysieke krachtmeting, pikorde, ruimtelijke oriëntatie, impulsief en exploratief gedrag. Bij meisjes zorgt o.a. het hormoon oestrogeen voor een accent op communicatie, verwerken van emoties, sociale observatie, intuïtie en zorgzaamheid. Door oefening en bevestiging in de opvoeding worden deze tendensen veelal aanzienlijk versterkt.



Wat doet dit met je talenten in de pubertijd? De hersenen van een puber maken een chaotische ontwikkeling door. De puber gaat kritisch over zichzelf en anderen nadenken en wordt onzekerder dan voorheen. Zij worden gevoeliger voor goed- of afkeuring. Meisjes raken eerder van slag door relatie conflicten en willen graag sussen; zij zoeken steun en bescherming in hun sociale netwerk. Bij jongens werkt het anders; onenigheid of rivaliteit is voor hen vaak stimulerend. Jongens worden vaker boos of agressief dan angstig of verdrietig. Het circuit voor seksualiteit is bij jongens twee keer zo groot als bij meisjes. Meisjes komen veelal beter tot bloei en ontwikkeling in harmonie (alles lief en aardig), jongens bij uitdaging (pikorde)

Suggesties voor talentontwikkeling:

1. Iedereen heeft wel ergens een talent voor, het moet alleen wel 'ontdekt' worden.
2. Een veilige, stimulerende omgeving met een duidelijke focus is nodig.
3. Te weinig jongeren (vooral jongens) worden uitgedaagd.
4. Gericht trainen en telkens de lat hoger leggen kan ook 'leuk' zijn.
5. Leren dat je van fouten leert, dus de confrontatie met je eigen tekortkomingen aankunnen is een grote hulp.
6. Ons mensbeeld is veelal te statisch als het op falen aankomt 'je hebt het niet in je'. In Azië wordt collectief gezegd: 'je moet harder je best doen'.
7. Iedereen kan door oefening ergens de top bereiken.
8. Motivatie is vooral zelfregulering: persoonlijke doelen stellen, die in actie omzetten, de wil om bij te willen leren, nadenken en praten over presteren.
9. De leercurve vertoont geen rechte lijn, die vlakt af, daar moeten jongeren op worden voorbereid.
10. Vraag jongeren liever 'wat heb je geleerd?' dan 'was het leuk?'
11. Jongeren willen graag ergens bijhoren, zoeken bevestiging. Ook de toppers en best presterenden moeten zich thuis kunnen voelen bij een aantrekkelijk 'clubje'.
12. Op het MBO rust een groter taboe op prestatie dan op de hogere opleidingen; waar is de trots van de ambachtsman gebleven?
13. Van jezelf zeggen dat je excellent bent hoort niet in Nederland. En als je het stiekem soms denkt: 'zeg het nooit waar een ander bij is'. Kunnen wij dit omdraaien? Bijvoorbeeld: "Ik wil de beste worden op dit of dat gebied en ik ben wel al een flink end op weg" of "Ja, ik word gezien als high potential".
14. Vele jongeren willen 'snel beroemd en rijk worden', er ligt dus al een mogelijkheid. Nu nog aan het idee werken dat dit ook op meerdere domeinen dan sport, zang of dans kan.

Ter afsluiting nog specifiek een aantal suggesties voor de onderwijsprofessional om tot een doorbraak in de talentontwikkeling te komen:

Maak er beleid van, dus zet het onderwerp op de agenda. Iedereen heeft het al druk, maar als er een leuke activiteit bij komt geeft dat energie terug.

Zorg dat de hygiëne factoren op orde zijn. Als leerlingen hun lokaal of docent niet kunnen vinden of mensen komen systematisch te laat dan geeft dat aanleiding tot afleiding. Talentontwikkeling is gebaat bij een basis van orde en regelmaat.

Betrek ouders en de buitenwereld (bedrijven) bij het verleggen van grenzen en het opdoen van inspiratie.

Veel meer suggesties zijn te lezen in:

Huub Nelis en Yvonne van Sark: Over de top. Haal het allerbeste uit Jongeren. Utrecht 2012

[www.youngworks.nl](http://www.youngworks.nl)

Frits Spangenberg en Martijn Lampert: De grenzeloze generatie en de onstuitbare opkomst van de BV IK. Amsterdam 2011

[www.motivaction.nl](http://www.motivaction.nl)

[www.fritsspangenberg.com](http://www.fritsspangenberg.com)